

Vaikų kognityvinė ir psichosocialinė raida

Sudaryta remiantis
R. Žukauskienės "Raidos psichologija"
2013 m.

Kas yra raida?

- Brendimas yra vidinis autonominis procesas, priklausomas nuo biocheminės informacijos, užkoduotos žmogaus genuose. Jis reguliuoja pats save ir nepriklauso nuo mokymosi.
- Išmokimas priešingai, atspindi individo pokyčius, sukeltus specifinės patirties.
- Nelengva rasti visiems priimtina sprendimą dėl brendimo ir mokymosi santykinės svarbos, nes abu sąlygoja daugybę raidos pasikeitimų.

Pirmieji dveji gyvenimo metai

- I fazė: Nuo gimimo iki vieno mėnesio kūdikis turi daug įgimtų refleksų, kurių dėka susipažįsta ir sąveikauja su aplinka. Refleksai dėl patirties greitai pasikeičia. (pvz. čiulpimo refleksas naudojamas ir žaidimui – rankos, kojos nykščio, žaislų pačiulpimui).
- II fazė: *pirmasis įgytos patirties pritaikymas*. Vaikas jau nėra visiškai kontroliuojamas savo refleksų, jis įgyja tam tikrą laisvę ir gali įvairiai reaguoti į aplinką (renkasi, su didesniu susidomėjimu stebi žmonių veidus, atpažįsta motinos balsą, sukėlęs su žaislais garsą, mėgina dar kartą tai padaryti). Objektas ne tik paimamas ir laikomas, bet koordinuojami veiksmai: paima, laiko, mato ir kiša į burną.

Pirmieji dveji gyvenimo metai

- III fazė: *siekimas pratęsti įdomius įspūdžius*. Nuo keturių iki aštuonių mėnesių, kai vaikas tikslingai plečia savo pasaulį. Vaikas, atsitiktinai privertęs žaislą judėti ar išgavęs iš jo garsą, pradeda suprasti, kad tai padarė jis ir mėgina pakartoti tai. Jis mėgsta iš lovytės mėtyti žaislus ir prašyti juos paduoti. Supratęs, kad barškutis kelia triukšmą, mosikuoja rankomis ir kojomis, šypsosi. Siekdamas malonių įspūdžių, pradeda tarti daugiau garsų, supratęs, kad aplinkiniai į juos atsako. Jis pradeda suprasti, kad daiktai ir žmonės egzistuoja ir tada, kai jis negali jų pamatyti. Tai įvyksta baigiantis trečiajai fazei.

Pirmieji dveji gyvenimo metai

- IV fazė: *naujas pritaikymas ir numatymas*. Nuo 8 iki 12 mėnesių. Vaikas dažnai numato, ką ketina padaryti, ir, tai darydamas kuria detalius planus, kuriuose atsispindi pradžia ir pabaiga, taip pat supranta, kaip pasiekti norimą rezultatą. Anksčiau jis su daiktais elgėsi vienodai, dabar tyrinėja, ką su tuo daiktu daryti, žinodamas, kad vienus malonu valgyti, kitus galima pabarškinti, piktos katė reikia vengti.

Vaikas pradeda aiškiai suprasti, ko jis nori ir ko nenori.

Be to *pradeda gerai numatyti įvykius*. Verkia, kai mama rengiasi palatą, pamatęs nemėgstamą košę, kietai susičiaupia.

Pirmieji dveji gyvenimo metai

- *V fazė: vaikas tyrinėja pasaulį, aktyviai eksperimentuodamas.* Nuo 12 iki 18 mėnesių. Vaikas mėgina naujus būdus norimam rezultatui pasiekti. Atkakliai treniruodamasis vaikas išmoksta koordinuoti savo rankas ir kojas. Jis atkakliai šokinėja savo manieže. Arba muša būgną pagaliukais, po to kaladėle, pieštuku ir t. t.

Antraisiais gyvenimo metais vaikas pradeda ieškoti naujo, kartodamas anksčiau išmoktą elgesį, po to pamažu jį tobulina, keičia. Vaikas gali sugaišti daug laiko atidarydamas ir uždarydamas spintelės duris, keisdamas raumenų jėgą, kūno padėtį, judesio pobūdį.

Pirmieji gyvenimo metai

- VI fazė: *naujos reikšmės sukūrimas protiniais veiksmais*. Nuo 18 iki 24 mėnesių. Jau pradedama manipuliuoti protiniais vaizdiniais, t. y. jau vaikas gali įsivaizduoti daiktus, kurių nėra akiratyje. Mintyse jis jau gali spręsti problemas ir numatyti savo veiksmų padarinius. Jis jau derina mintis, o ne veiksmus. Norėdamas pasiekti aukštai padėtus saldumynus, gali sukonstruoti iš dėžių piramidę, ir daro tai neklysdamas. Protiniai vaizdiniai sąlygoja naujai atsiradusį vaiko sugebėjimą vaidinti ir apsimesti. Vaikas dažnai guli ant kilimo, vaidindamas miegantį, po to labai patenkintas, krykštaudamas pašoka.
Tai pereinama į priešoperacinį mąstymą stadija.

Kūdikio mokymas ir mokymasis

- Greičiau ne visada geriau. Tas vaikas, kuris pradeda anksčiau nei kiti vaikai su laikyti žvilgsnį prie objektų ir juos suimti, tyrinėti aplinką arba vaikščioti, nebūtinai užaugęs bus gabesnis ir protingesnis. Kiekvienas vaikas tyri savo įgimtą raidos greitį ir motyvaciją pažinti pasaulį, tačiau įtakos turi ir aplinkos sąlygos, įgyjama patirtis, vaiko stimuliavimas. Neigiamai veikia ekstremalios sąlygos – tiek visiškas ignoravimas, tiek programuotas mokymas visą dieną.
- Vaikas protauja ir sprendžia problemas, kurias sukelia žmonės ir aplinka, jis yra aktyvus ir nelaukia, ką jo biologinė prigimtis ar aplinka jam pateiks.

Kalbos mokymosi etapai

- Pirmasis kūdikio garsas yra riksmas.
- Vėliau riksmas perauga į verksmą, kuris jau turi daugiau niuansų.
- 20 savaičių vaikas pradeda čiauškėti – prie balsių prideda kelis priebalsius.
- Čiauškėjimas pereina į kalbėjimą. Iš pradžių daugiau iš malonumo skleisti garsus.
- Vienerių metų taria pavienius žodžius.
- Lėtai didėja žodynas, iki 50 žodžių.

Psichosocialinė raida pirmaisiais dvejais metais

- Vaikas pradeda gyventi, būdamas visiškai priklausomas nuo kitų žmonių dėmesio ir priežiūros ir kontaktuoja su tais, kurie juo rūpinasi.
- Pirmiausiai jis bendrauja lytėdamas ir girdėdamas, kiek vėliaus regėdamas. Šie įspūdžiai nors ir neaiškūs, turi savo emocinį atspalvį.
- Jau dabar formuojasi elgesio modelis, kurį vaikas pasirinks už šeimos ribų.
- Dar sunku suprasti, ką (nerimą ar susižavėjimą, džiaugsmą ar nuovargį) jaučia vaikas. Net kai aišku, kad kūdikis liūdnas arba linksmas, sunku pasakyti, kokia emocijų prigimtis ir svarba vaikui.

Pagrindinių emocijų raida 0-6 mėn.

- *Nepasitenkinimą* jaučia dėl alkio, skausmo, šalčio, stipraus garso ar praradęs atramą.
- *Patenkintas*, kai pavalgęs, myluojamas, kutenamas, ridenamas, mato įdomius daiktus, girdi ritmiškus garsus, čiulpia čiulptuką, 4-5 mėn. juokiasi, kai jam tikrai smagu.
- Dažnai *išsigąsta* maudomas, sukamas virš suaugusių galvos. Nauja patirtis dažniau džiugina, negu baugina.

Pagrindinių emocijų raida 6-12 mėn.

- Daugelis vaikų *verkia* mažiau, nes jų virškinimo sistema stabilesnė, ir domėjimasis aplinkiniu pasauliu juos išblaško. Verkia ilgai, kai kalasi dantis.
- 8 mėn. vaikas dažniau *šypsosi* numanydama kokią nors malonią patirtį, didėja smalsumas ir įdomūs įspūdžiai patrauklesni.
- Atsiranda daug naujų *baimių* (svetimo žmogaus, kaukės, minkšto arba mechaninio žaislo, bėgančio vonios vandens, dulkių siurblio, stipraus garso, gyvūnų, musių, kitų vabzdžių ir kt.). Baimės jausmas atsiranda nuo 7 mėn. ir stipriausias 11-18 mėn.

Pagrindinių emocijų raida nuo 12 mėn.

- Vaikas *verkia* iš jo atėmus mėgstamą daiktą. Kai neatsižvelgiama į jo planus (guldomas į lovą, kai nesijaučia pavargęs, nepavyksta pasiekti norimo žaislo). Gali kilti verksmo priepuoliai, panašūs į pyktį.
- Antraisiais gyvenimo metais vaikas *šypsosi ir juokiasi* dažniausiai dėl tų pačių priežasčių kaip ir anksčiau, ir dar dėl to, ką pats padarė.
- Tačiau džiaugtis trukdo įvairios baimės. *Baimės* panašios, kaip ir 6-12 mėn. ir įpusėjus antriems metams pradeda silpnėti.
- Vaikas augdamas vis labiau džiaugiasi ir žaisdamas su kitais vaikais.

Emocijos ir asmenybė

- *Prieraišumo* jausmas yra savotiška meilės forma. Kūdikis priklausomas nuo asmens, besirūpinančio juo, susiformuoja stiprus emocinis ryšys. Kūdikis išreiškia savo artimumą sekdamas iš paskos, kabindamasis už drabužių, apsikabindamas koją. Gali prisirišti tiek prie motinos, tiek prie tėvo, ar prie abiejų, jei vienodai ilgai su juo bendrauja. Motinos labiau linkusios bendrauti žodžiais, o tėvai žaisdami.
- Sulaukus 8 mėn. elgesys ryškiai pasikeičia. Net labai draugiškas vaikas staiga pradeda *bijoti* nepažįstamų, stengiasi pasitraukti, pasislėpti. Be to jis bijo išsiskirti su motina. Dėl išsiskyrimo su mylimu žmogumi išgyvenamas nerimas veikia vaiko psichinę sveikatą, gali kurį laiką pagilėti.

Emocijos ir asmenybė

- Ankstyvaisiais raidos periodais vaikas aiškiai nesuvokia savęs, kaip veiksmų ir emocijų subjekto. Konkrečioje veikloje pradeda formuotis *asmenybė*, nors dar aiškiai ir nesuvokiama. Visiškai save atpažįsta veidrodyje 20-24 mėn.
- Pirmaisiais gyvenimo metais vaikas neįsisavina žinių apie save, nesuvokia emocinių išgyvenimų. Geriau pažinus save atsiranda *pasididžiavimo savimi ir gėdos jausmai*.
- Pradžioje vaikas *šypsosi* visiems, antraisiais gyvenimo metais vaikas dažniau laikomas "*sunki*" (nenori bendrauti su suaugusiais, žaisti su vaikais, dalytis žaislais).

Žaidimų metas

- Difuzinį reagavimą pamažu keičia prognozuojamas reagavimas. Padidėja vaiko galimybė spręsti problemas.
- Pirmaisiais gyvenimo metais protas tobulėja nepastoviai, permainingai, o antroje ikimokyklinio periodo pusėje tampa panašus į sulaukusio mokyklinio amžiaus vaiko. Intelektas labiausiai pasikeičia tarp penkiolikos mėnesių ir trejų metų. Tai *protinio atsiskleidimo periodas*.
- Vaikas pradeda mąstyti susikurtais vaizdiniais. 2 metų vaikas jau sugeba apsimesti, vaizduoti, mėgdžioti, net gerokai anksčiau stebėtą kitų elgesį.
- 2-6 metų lavėjanti vaizduotė ir geras kalbos mokėjimas atveria naujas mąstymo ir žaidimų galimybes.

Žaidimų metas

- Nuo antrųjų iki ketvirtųjų gyvenimo metų vaikas yra *ikisąvokiniame periode* (arba intuityviame).
- Kai vaikas įsisąvina sąvokinį mąstymą, jis gali kalbėti apie tai, ko tuo metu nėra akiratyje. Vaikas pradeda *mąstyti simboliais*. Tuomet greitai išmoksta tūkstančius žodžių. Iki tol vaikas mintis reikšdavo vienu žodžiu, ketverių metų vaiko kalboje vieno žodžio sakinių ryškiai sumažėja.
- Tobulėjanti kalba leidžia vaikui lengviau prisiminti praeitį, įsivaizduoti ateitį, geriau orientuotis dabartyje. Pvz. 2,5 metų vaikas nustoja verkęs, jei jam pažadama, kad mama tuoj ateis.

Žaidimų metas

- 3-4 metų vaikų žaidimai darosi sudėtingesni (pvz. lėlę gali paversti "vaiku", popierių – karūna). Tokie kūrybiški žaidimai yra pagrindinis ikimokyklinio mažiaus vaikų užsiėmimas. Jie vaidina, vaizduoja, bet dar per maži atskirti realybę nuo fantazijos.
- Mąstymas aplenkia kalbos tobulėjimą ir vaikas paprastai žino daugiau, nei gali pasakyti.
- Apie ketvirtuosius metus prasideda *intuityvus mąstymo* fazė. Vaikas jau turi intuiciją, kuri gana primityvi ir neturi loginiam mąstymui būdingų bruožų. Vaikas koncentruoja dėmesį į vieną situaciją ar užduoties aspektą. Jis dar negali suvokti: "kas, jeigu...", "taip, bet..." , "antra vertus..."

Žaidimų metas

- Šio amžiaus vaikui būdingas egocentrizmas. Vaikas tiki, kad visų žmonių mintys ir jausmai tokie, kaip ir jo. Pvz. jis sako, kad žolė reikalinga tam, kad jis krisdamas neužsigautų, saulė šviečia tam, kad jis galėtų eiti pasivaikščioti.
- Dėl egocentriškumo vaikas linkęs galvoti, kad jį supantys daiktai yra gyvi, kaip ir jis pats, be to negyvus daiktus jis gali įsivaizduoti, kaip gyvūnus.
- Augant egocentriškumas mažėja ir vaikas pradeda daugiau bendradarbiauti, kurti bendrus žaidimus.
- Vaikas dar nesupranta laipsniškų pasikeitimų. Jis fiksuojasi ties vienu situacijos aspektu ir nesugeba įvertinti situacijos, nesupranta tvermės dėsnio. Bet jau pradeda klasifikuoti objektus.

Tolesnė kalbos raida

- Ikimokyklinukų kalba egocentriška, dažnai jie nesugeba išklausti kito kalbančiojo. Kalbėdami kito asmens akivaizdoje jie nesikeičia informacija ar idėjomis, jų neperduoda. Jie reiškia savo mintis, nereaguodami į tai, ką sako kiti.
- Augančio vaiko kalba tobulėja, kartais jis stengiasi keistis mintimis su bendraamžiais, stengiasi suprasti, ką kitas sako. Jie aiškina, ką mėgino pasakyti. Nuo egocentriškos kalbos pamažu pereinama prie socializuotos.
- Vaikui dažnai klausimą užduoti lengviau negu atsakyti. Dažniausiai užduodamas klausimas "kodėl" kartais atrodo kaip refleksas.
- Žodynas padidėja iki 8000-14000 žodžių, vaikai moka taisyklingai sudėlioti sakinį.

Mąstymas ir kalba

- Dažnai kyla klausimas, ar vaikui iš pradžių kyla mintis, kurią jis mėgina išreikšti žodžiais, ar tik kalbėdamas gali mąstyti, kurti naujas idėjas?
- Kalba padeda vaikui prisiminti ir susisteminti informaciją. Suaugusiųjų kalba kontroliuoja vaiką.
- Pamažu vaikas vis mažiau klauso žodinių komandų ir pradeda pats sau sakyti, ką reikia ir ko nereikia daryti. Vaikas pradeda kalbėti vidine kalba. Iš pradžių pašnibždomis, vėliau - krutindamas lūpas, ir galų gale savo mintyse.
- Vaikas vienu metu veikia ir kalba.
- Nuo kalbos labai priklauso vaizduotės lavėjimas.
- Gabus vaikas nuolat klausinėja: "kaip", "kas", "kodėl".

Asmenybė ir socialinė raida ankstyvoje vaikystėje

- Ankstyvoje vaikystėje supančio pasaulio ribos nuolat plečiasi.
- Labai svarbus tampa žaidimas. Vaikas vienas ar su kitais vaikais žaidžia daugelį valandų. Žaidžiant atsiskleidžia pažintiniai procesai, sprendžiamas konfliktas tarp vaiko savito pasaulio ir realaus. Pakeisdamas realybę fantazijomis, vaikas išvengia atsakomybės už savo veiksmus, už kuriuos realybėje yra baudžiamas.
- Žaidimo sąlygos leidžia vaikui laisvai eksperimentuoti. Realiam gyvenime tai pavojinga, o fantazuojant "nesudraskys įsivaizduojamas liūtas dresuotojo".
- Taip vaikas pradeda suvokti moralines normas ir vaidmenis.

Asmenybė ir socialinė raida ankstyvoje vaikystėje

- Nors tėvų požiūris ir nuomonė yra svarbūs tiek vaikystėje, tiek paauglystėje, tačiau labai svarbūs ikimokykliniame amžiuje, nes tada vaikas pradeda vertinti save. Tėvų nuomonė jam neginčytina ir galutinė, nes juos vertina, kaip viską žinančius.
- Formuojasi tokios nuostatos į save ir tėvus:
 - Aš mylimas ir reikalingas, aš jus myliu.
 - Aš reikalingas, o jūs egzistuojate dėl manęs.
 - Aš nemylimas, bet trokštu jūsų meilės.
 - Aš nereikalingas, palikite mane ramybėje.

Asmenybė ir socialinė raida ankstyvoje vaikystėje

- Tėvai labai dažnai pasirenka *fizines bausmes*, nes jos jiems atrodo efektyvi priemonė pakeisti klaidingą vaiko elgesį reikiamu momentu, išlieja savo pyktį. Be to nori vaiką nubausti, išmokyti atskirti, kas yra gerai ir kas blogai, baudžia, kai vaikas nesilaiko taisyklių.
- Bet mušimas nemoko, kaip reikia elgtis ir veikia labai neigiamai. Ypač tolesnę asmenybės raidą neigiamai veikia žiaurios bausmės. Laikiniai vaikai tampa paklusnūs, bet vėliau išlieja savo pyktį mokykloje ar kitur.
- Kartais tėvai, norėdami, kad vaikas būtų mažiau nuo jų priklausomas, jį kritikuoja. Kritikuojamas vaikas jaučiasi atstumtas ir dar labiau "prilimpa", verkšlėna.

Asmenybė ir socialinė raida ankstyvoje vaikystėje

- Priimtini baudimo būdai: privilegijų atėmimas, pašalinimas arba sugadintų objektų sutaisymas, skatinimas bendradarbiauti.
- Kad bausmė turėtų prasmę, pačios taisyklės turi būti aiškios, nekintančios, teisingos. Be to bausti reikia iškart po netinkamo elgesio ir bausmė turi atitikti netinkamą poelgį.
- Jei vaikas dažnai pažeidinėja taisykles, labiau tikėtina, kad tai priklauso nuo bendros situacijos namie negu nuo paties vaiko. Vaikai dažnai modeliuoja savo elgesį pagal kitų žmonių pavyzdį.
- Efektyvesnis už bausmę pozityvus paskatinimas pagyrimas už jo sugebėjimus, bruožus, pasiekimus.

Tolesnė Aš vaizdo raida

- Savigarba yra gero psichologinio prisitaikymo, asmeninė laimės ir efektyvaus funkcionavimo tiek vaikystėje, tiek suaugus sąlyga.
- Daugelio ikimokyklinių savigarbos lygis labai aukštas, jei tiki, kad pasieks norimą tikslą, palaiko ryšius su bendraamžiais ir tėvais, nors kartais abejoja tam tikrais savo sugebėjimais.
- Aš vaizdas labai priklauso nuo patirties namie. Vaikai, kuriais rūpinamasi, su kuriais bendraujama, paisoma jų nuomonės, vertina save geriau.
- Be to vaikas, kuris yra mylimas, mažiau agresyvesnis.

Tolesnė Aš vaizdo raida

- Ikimokyklinio amžiaus vaikams būdinga tai, kad jiems kartais naktimis vaidenasi košmarai, dieną jie kuria sudėtingas svajones, vizijas, be to turi įsivaizduojamų draugų ir priešų, ne visada skiria realybę nuo fantazijos.
- Kartais vaiko iracionali baimė taip sustiprėja, kad tampa fobija (aukščiui, šunims, autobusams, seniems žmonėms). Viena dažniausių fobijų – tai darželio ar mokyklos baimė. Laipsniškai mažinant jautrumą, vaikas labai iš lėto pereina prie jį gąsdinančios situacijos ar veiklos.
- Vaikai, turintys mokyklos fobiją, į mokyklą turi grįžti palaikymu. Tokio vaiko tėvas dažnai nepakankamai dalyvauja vaiko gyvenime.

Vidurinioji vaikystė

- Vaikas vis geriau susidoroja su aplinkos keliamais reikalavimais. Mąstymas, sprendžiant realias problemas, tampa vis logiškesnis, tačiau dar nėra toks abstraktus ir sudėtingas, kaip paauglystėje.
- Jis įsisavina aritmetines žodines užduotis, išmoksta serijuoti, lyginti, atlieka kai kurias erdvinio mąstymo operacijas, klasifikuoti, suprasti tvermės dėsnį.
- Vidurinėsios vaikystės metu vaikas pradeda geriau suprasti kitų žmonių požiūrį ir nuomonę. Supranta, kad į tam tikrą įvykį galima pažvelgti iš įvairių pozicijų. Vaikas vis daugiau bendraudamas kalba, atsiranda humoro jausmas, mėgsta juokauti.

Vidurinioji vaikystė

- Jau naujagimis pasižymi selektyviu dėmesiu. Vidurinėsios vaikystės metu vaikas gali vis geriau koncentruotis tam tikrai užduočiai, jį mažiau blaško, atitraukia pašaliniai stimulai.
- Vaikai, pradėję lankyti mokyklą, pradeda vis geriau atsiminti. Informaciją jie įsimena kartodami, temas grupuodami į kategorijas, įsisąvindami pagrindines taisykles, įsitraukdami į prasmingą veiklą.
- Mokyklinio amžiaus vaikai jau pereina į naują kalbos mokymosi fazę ir jau naudojami instrukcijomis. Nuo 9 iki 11 metų išmoksta apie 5000 naujų žodžių. Žodžius ir gramatiką naudoja kaip bendravimo priemonę, tam tikrai temai, klausytojui, tikslui.

Psichosocialinė raida viduriniojoje vaikystėje

- Žaisdami kartu, mokyklinio amžiaus vaikai sukuria savitą subkultūrą. Jie vis mažiau priklausomi nuo tėvų, kasdieninės priežiūros, už savo elgesį jie turi atsakyti patys. Svarbiausias jų užsiėmimas yra žaidimai su draugais, kovos su "priešais". Mokykloje jie lygina save su kitais, mokosi.
- Mokyklinio amžiaus vaikai sukuria savitą žodyną, atsižvelgdami į situaciją. Pradedą suprasti, kad ginčus galima spręsti žodžiu, o ne muštynėmis. Pajuoka, erzinimas veikia labai skaudžiai, dėl to vaikas keičia savo elgesį, kad tik nepažeistų visuomenėje priimtų taisyklių. Atstūmimą arba pripažinimą gali lemti socialiniai įgūdžiai: vaikas, kuris nemoka pradžiuginti bendraamžių, pasidalinti, lengvai bendrauti, paprastai sunkiai priimamas.

Aš vaizdo raida mokykliniais metais

- Vidurinėsios vaikystės laikotarpiu vaikas vis geriau suvokia savo priklausomybę tam tikrai lyčiai ir tai, kad jis kaip asmenybė unikalus. Tapatumo jausmas visą laiką tvirtėja.
- Daugelio ikimokyklinio amžiaus vaikų Aš vaizdą apibūdina vardu, išorine išvaizda, turimais daiktais. Mokyklinio amžiaus vaikai save apibūdina psichologiniais bruožais ("sumanus", "draugiškas", "garbingas", ar emocijinėmis ypatybėmis ("laimingas", "linksmas"). Vaikas jau gali pažvelgti į save iš šalies, o jų savigarba priklauso nuo bendraamžių vertinimo ir akademinės sėkmės bei namų aplinkos.

Paauglio pažintinė raida

- Paaugliai pradeda mąstyti abstrakčiai, be to daug dėmesio skiriama ne realybei, o galimybei. Paauglys jau sugeba samprotauti kaip mokslininkas, ieškantis sprendimo, formuluoti hipotezes hipotezes.
- Pardėjęs logiškai abstrakčiai mąstyti, paauglys labai daug laiko praleidžia mąstydamas ir konstruodamas milžiniškas sistemas, susijusias su religija, etika ir kitais filosofiniais klausimais.
- Jis kritiškai vertina savo išvaizdą, elgesį, mano, kad kiti žmonės taip pat apie tai labai daug galvoja ir jį vertina ir apstulbsta supratęs, kad kiti žmonės išvis apie jį negalvoja.

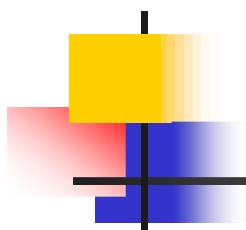

Paauglio psichosocialinė raida

- Paauglys ieško tapatumo.
- Greitai keičiantis fizinei asmens išvaizdai, emocinei ir psichologinei perspektyvai bei visuomenės vertinimui reikia rasti savo tapatumą. Tai krizė. Paauglys dar nėra pasirengęs prisiimti įsipareigojimų, bet jis turi apsispręsti.
- Paauglys tyrinėja, eksperimentuoja su savo tapatumu. Jis gali per anksti pereiti į suaugusių pasaulį, neišbandęs alternatyvų, vaidmenų. Kiti, prisiėmę tėvų vertybes, tapatumo neieško. Tretieji, negalintys atlikti reikalaujamų vaidmenų, pasirenka negatyvų tapatumą.
- Neišsprendę tapatumo paaugliai būna pasimetę, nesupranta kuo nori būti ir koks jis kitų akyse.

Visuomenės ir bendraamžių įtaka

- Visuomenė tapatumui ieškoti pateikia du būdus: pateikdama vertybes, kurios ilgą laiką išlaikė išbandymus ir vis dar atlieka savo funkcijas, taip pat papročius, kurie palengvina perėjimą nuo vaikystės į suaugusio žmogaus amžių. Ar tie veiksniai padeda, ar, priešingai sunkina perėjimą, priklauso nuo to, kaip visuomenės nariai sutaria dėl pagrindinių vertybių ir kokie socialiniai pasikeitimai vyksta.
- Tuo tarpu su bendraamžiais ryšiai stiprėja. Bendraamžių grupė vadovauja paauglio socializacijai. Berniukai buriasi į didesnes grupes, mergaitės į mažesnes grupėles, poras. Jauni žmonės tampa neabejingi priešingai lyčiai.
- Šeima taip pat svarbi, formuojantis paauglio tapatumui. Paaugliai stebi suaugusių elgesį ir vertina.

■ Ačiū už dēmesj!